

'ABBÂSÎ İMÂME' TERİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Zeynep DİNÇER BERDİBEK¹

Özet

Sözcükler, yalnız başlarına sahip oldukları anlamların ötesinde bir arada kullanıldıkları sözcüklerle, cümle içerisindeki konumları veya vurgularıyla yeni anlam değerlerine sahip olabilirler. Zira bu durum, sözcük veya terimlerin bilinen anlamlarının yanı sıra bağlam aracılığıyla bilinmeyen anlamlarının da ortaya çıkarılmasına yardımcı olabilir. "Abbâsî İmâme" ifadesi de gerçek anlamının yanında bağlam içinde farklı anlamlar yüklenen terimlerden birisidir. Sözcüklerin tek tek anlamları bilinirken terim olarak anlaşılması daha derin bir çalışmayı gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda söz konusu terimin sahip olduğu anlam katmanları bağlamı dikkate alınarak kültürel ve tarihsel açıdan incelenmiş ve örneklerle anlatılanlar desteklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Abbâsî İmâme, terim, bağlam, Klasik Türk Şiiri, anlam.

AN EVALUATION ON THE CONCEPT OF 'ABBÂSÎ İMÂME'

Abstract

Words with the exception of their sole meanings, come together and have the new meanings. This way they have unlimited meanings but some words do not have this kind of opportunity and have some meanings. Sometimes this reflects the writers' opinion. In this study, we will analyze the idiom of "Abbâsî İmâme" that is not used too much. And also we will try to show frequency of this word which has changed during centuries.

Key words: Abbâsî İmâme, locution, context, Divan Poetry, meaning.

---

¹ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, zeynepdincer@gazi.edu.tr.

GİRİŞ

Sözcükler; sözlük anlamlarının yanı sıra bağlam içerisinde edindikleri anlamlarla pek çok yeni anlam değerine sahip olabilirler. Bu; kimi zaman bir başka sözcükle, cümleyle veya cümledeki konum veya vurguyla gerçekleşebilir. Bağlamın etkisiyle bazı sözcükler ise zamanla kalıplaşır ve bir arada kullanılmaya başlar. Ancak burada kimi zaman sözcüklerin tek başlarına sahip oldukları anlamlar ortadan kalkar ve bir bütün olarak söz grubunun sahip olduğu yeni anlam değerleri ortaya çıkar. Mesela “*dil getirmek*” tabirinde organ anlamındaki “*dil*” ve gelmesini sağlamak anlamındaki “*getirmek*” sözcükleri bir araya gelerek “*esir almak*” anlamını ortaya çıkarmıştır. Ya da “*habl-i metîn*” ifadesinde “*habl*”, ip; “*metîn*”, sağlam anlamındayken her iki sözcük bir arada kullanıldığında “*İslâm dini*” anlamına gelen yeni bir söz grubu ortaya çıkarmıştır. Ve burada her sözcük yalnız başına sahip olduğu anlamı yitirmiştir. Benzer bir kullanım “*Abbâsî İmâme*” terimi için de geçerlidir. Abbâsî ve İmâme sözcüklerinin tek başına sahip oldukları anlam, sözcükler bir araya geldiğinde değişime uğrar ve yeni anlamlar ortaya çıkar.

Abbâsî İmâmenin Tanımı ve Kapsamı

Abbâsî, Emevilerden sonra Müslümanların yönetimini üstlenen Müslüman Arap hanedanlığına verilen addır. İmâme ise savaşta başa takılan bir tür başlık, tespihin iki ucunu bir araya getiren boncuk veya sarık anlamına gelmektedir. Abbâsî imâme ise “siyah sarık” anlamına gelmektedir. (Şentürk 2015: 42) Peki Abbasi sözcüğünün siyah anlamına nasıl ulaşmıştır veya Abbâsî ile siyah arasındaki münasebet nereden gelmektedir? Bunu daha iyi algılamak için öncelikle sarık yani imâme sözcüğü üzerinde durmak gerekir:

Sarık; kavuk, külâh, takke ve fes gibi başlıkların üzerine; tülbent, şal veya ağbani sarılarak oluşturulan başlıklardır. Bu başlığı ifade etmek için livâ, isâbe, destâr, iklîl, mikver, şâş, şâşât, türban, kalensuve, şubâre, arakiye, âftâbe, imâme vs. sözcüklerinden yararlanılmıştır. İmâme, Arapça bir sözcüktür ve kimi zaman sözcüğün çoğulu olan amâme ile de karşılaşılmaktadır.

Başı aşırı sıcaklıktan korumak ve vücut ısısını muhafaza etmek için kullanılan sarıklar, zamanla bu işlevinin yanı sıra renk, şekil, ebat vs. açısından herhangi bir sınıfın, zümrenin veya mesleğin de temsili olmuşlardır. Mesela Perslerde sarık sarınmak dinî bir törenin varlığına işaretken Yahudilerde yalnızca elbisenin bir bölümüdür. Osmanlılarda ise bir mesleğin gelişip itibar kazanmasını sağlayan sarık; sarıkçıbaşı veya tülbentağası denilen meslek gruplarını ortaya çıkarmış ve onların emri altında 15 kadar yardımcının dahi bulunmasına vesile olmuştur. Hatta sarıkçılık yapan “destârî” ve sarık takan “destârbendân”lar için özel revan odaları ve sarık odaları da oluşturulmuştur. (Bozkurt 2009: 153).

Bununla birlikte sarığın renk, şekil, kullanılan kumaşın cinsi ve ebat olarak üstlendiği anlamları değerlendirmek gerekmektedir:

Renk:

Farklı renkteki sarıklar; farklı meslek, zümre veya dinlerin belirleyicisi olmuştur. Mesela Osmanlılarda Müslümanlarla zimmîlerin aynı renk sarık kullanmaları yasaklanmıştır. Bu sebeple Hıristiyanlara mavi,

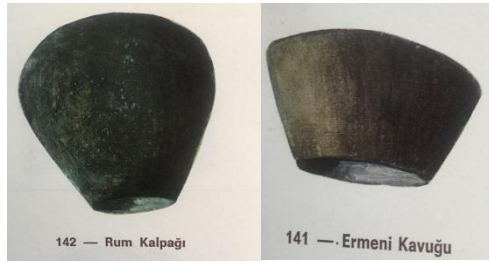
Yahudilere sarı, Sâmirîlere ise kırmızı renkte sarık giymeleri emredilmiştir:

Başdan degül ey sefîh-i hod-kâm

Destâr-ı kebûd ziyî-i İslâm

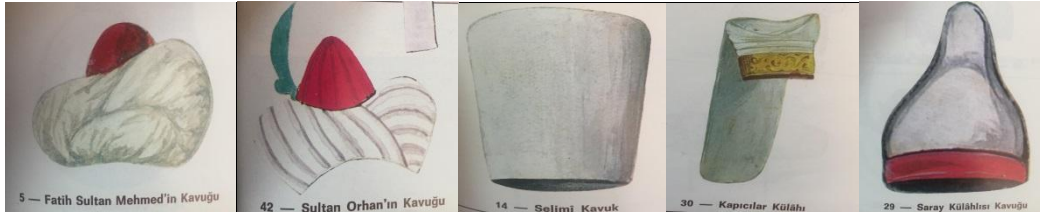
Hüsn ü Dil-3069

(Ey eğlence düşkünü kimse! Mavi sarık baştan değil, İslâmın kıyafetindedir.)

(resim:1)²

Nizâmîye Medresesi müderrisleri siyah cübbe ve sarık giyerken; ulemâ, molla, şeyh ve dervişler genelde beyaz ve siyah sarıkla resmedilmiştir (Özaydın 2007: 189). Padişahlar çoğu zaman beyaz kumaştan burma sarık kullanırken ulemeden kimseler ise yine aynı renkte; ancak örfî tabir edilen tarzda sarıklar kullanmış ve resmî günlerde taylesân³ bırakmışlardır. Tarikat mensupları ise beyaz, kırmızı, siyah, yeşil ağbani sarık sarınmıştır.

(Resim: 2)

Emeviler döneminde ise valilerin kırmızı sarık sarındıkları bilinmektedir. Abbâsiler döneminde de Abbâsî halifeleri, aristokratlar ve aristokratlara özenen orta sınıfa mensup insanlar siyah sarık sarınmıştır. Ayrıca Abbâsî halifelerinin gönderdikleri veya hilâfet şiarı hilatların yanında da siyah sarık yer almıştır. Bazı Abbâsî halifeleri ise tahta çıkışlarında veya biat merasimlerinde sarıklarını siyah tülbentle sarmışlardır (Yılmaz 2008:247).

Hz. Peygamber; genelde beyaz sarık takıp, beyaz elbiseler giymesine rağmen Mekke'nin fethi esnasında siyah sarık sarınmıştır. Abbâsîler döneminde ise Hz. Peygamber'in soyundan gelenler yeşil sarıkla özdeşleşmiş; fakat

² Makalede kullanılan tüm resimler Kumbaracılar, İzzet. "Serpüşlar", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul. kitabından alınmıştır.

³ Başa sarılan veya omuza atılan şalın ucundan sarkan parça (Parlatır 2012: 1646)

bunun yaygınlaşp istismara sebep olmaması için bu rengin kullanımı bir süre sonra yasaklanmıştır. Osmanlılar döneminde kendilerine Emirler de denilen Seyyidler "yeşil sarık" sarınmış ve toplumda ayrı bir itibarla karşılanmışlardır. Bu dönemde yeşil elbise giymek herkes için mümkün iken, yeşil sarık sarınmak daima Seyyidlik işareti sayılmıştır. (Sarıcık 2003: 105)

Boynına asdı ridâ-yı sebzî seyyîdler gibi

Bağladı 'Abbâsîler resmince hoş destârgül

(Sehi Bey Divanı, K.23/8)

(Seyyidler gibi boynuna yeşil örtü taktı. Abbâsîler gibi hoş (bir) sarık bağladı.)

Gâh rengin libâs ider der-ber

Geh mülevven 'imâmesin ber-ser

(Sükkerî Divanı, XVII. yy. Mektüb)

(Bazen üzerinde rengarenk elbiseler, bazen başında renkli sarık...)

Renk olarak değerlendirildiğinde siyah daha çok ulemanın ve aristokrasinin; yeşil dinî bir sembol olarak seyyidliğin; beyaz da devleti yöneten yüksek ricalin temsili olmuştur. Daha ara renkler ve farklı renkler de farklı dinler veya zümreler arasında kullanılmıştır. Mesela Osmanlı topraklarında yaşayan Hıristiyanlar mavi, Yahudilere sarı, Sâmirîler ise kırmızı sarık sarınmıştır (Bozkurt 2009: 509).

Özellikle Abbâsîler'de siyah rengin diğer renklere oranla daha çok tercih edilmesi, bu rengin saygın bir niteliğinin var olmasından da kaynaklandığı söylenebilir.

Kumaşlar:

Bazı sarıklar pamuk, yün, keten, ipek veya bunların karışımından yapılmıştır. Sarıkların çeşitli işleme, sim veya gümüş desenlerle süslediği de bilinmektedir. Elbette işleme ve daha kaliteli kumaşlar daha çok üst sınıfa mensup isimlerce kullanılmıştır. Mesela Abbâsî halifelerinin sohbet meclislerinde altın işlemeli ipek sarıklar sarıldığı anlaşılmaktadır. Sarık kumaşının kullanım kolaylığı sağlamak adına çok ağır olmayan ve terletmeyen cinsleri makbul sayılmıştır (Bozkurt 2009: 509).

Uzunluk:

Sarıkların uzunlukları da önemli sayılmış, hatta zamanla sarık uzunluğu belli bir kural hâlinde kullanılmıştır. Mesela gayrimüslimler önceki zamanlarda 5 zirâ, daha sonra ise 7 zirâdan yani yaklaşık 3,5 metreden uzun sarıklar sarınmamıştır (Bozkurt 2009: 153).

Kimi dönemlerde ise bir sarığın büyüklüğü makamın da büyüklüğü anlamına gelmiştir. Örneğin kadıların ve müftülerin sarıkları oldukça büyük olması yönüyle dikkati çekmiştir.

Sargı Biçimi:

Sarıkların bağlama biçiminden dağdağan, silme, burma, örfî, yûsufî, selîmî, düzkaş adı verilen şekiller ortaya çıkmıştır. Çok defa saçaklı olan sarığın ucu başın arkasına veya yanına doğru bırakılmıştır.

Emevî ve Abbâsîler döneminde kişiler toplum içindeki mevkilerine göre değişik başlıklar sarınmıştır. Abbâsîler devrinde nedimlerin giydiği başlığa "tahfîfe" adı verilmiş; zamanla bunun büyük, küçük ve yuvarlak tabir edilen türleri Memluk sultanları tarafından kullanılmıştır. Tasavvuf ehli kimselerin sarındıkları sarıkların da uzunluğu, rengi, sargı biçimi, külahın üzerindeki dilimlerin sayıları farklı anlama gelmiş; böylece farklı tarikatlar veya dinî gruplar kolaylıkla ayırt edilmiştir (Bozkurt 2002: 509). Ayrıca bu sarıklar ya tarikat adlarına göre Kâdirî, Gülşenî, Rifâî gibi yahut bağlama özelliğine göre Cüneydî, Hüseyinî, pâyeli, örfî gibi isimlerle anılmıştır.

(Resim:3)

Abbâsî Sözcüğünün Siyah Anlamı:

Yukarıda da belirtildiği gibi Abbâsîler daha çok siyah renkte sarıklar sarınmıştır. Bunda bilhassa siyah rengin ilmiyei temsil eden bir renk olmasının ve Hz. Muhammed'in Kâbe'nin fethinde siyah sarık sarınmasının etkisi büyüktür. Ayrıca Emevi ve Abbâsî arasındaki muhalefet ruhunun sarıkta kullanılan renge dahi tezahür ettiği şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

"Abbâsî halifeleri Kerbela şehitlerine duydukları üzüntüyü göstermek için siyah renkli sancaklar kullanmış; bunlar "Abbâsî alem" olarak adlandırılmıştır... Emevi halifeleri yeşil giyerken Abbâsî halifeleri onlara muhalefet olsun diye siyah rengi seçmiş ve siyah rengin öbür renklerden üstün olduğunu düşünerek bunu meliklere layık görmüşlerdir. Siyah giyen ve siyah bayrak taşıyan Abbâsîler de müsvedde/müsevide diye anılmıştır... Abbâsîlerin siyah sancakları ise Hz. Peygamber'in "Ukâb" adlı siyah sancağından kaynaklanmaktadır." (Zülfe 2010: 14)

Ayrıca Hz. Peygamber'in ve Hz. Ali'nin sancağının siyah renkte olması da Abbâsîler tarafından bu rengin ayrı bir değer kazanmasında oldukça etkili olmuştur:

"Abbâsîlerin bayraklarındaki renk siyahtı. Resmî kıyafetlerinde de siyah kumaş kullanmaktaydılar. Siyah rengi tercihteki sebep, Hz. Peygamber'in ve Hz. Ali'nin sancağının siyah renkte olması, Abdulmuttalib'in

ve Uhud savaşından sonra Ensar'ın siyah kıyafet giymesi gösterilmiştir. İlk Abbâsî hareketi de siyah bayrak altında toplanılarak gerçekleşmiştir" (Yılmaz 2008: 241).

Abbâsî sözcüğünün diğer renklerle değil de özellikle siyahla örtüştüğünü gösteren şiir örnekleri de mevcuttur.

Bu örneklerde "abbâsî" yerine özellikle "kara" veya "siyah" sözcüklerinin tercih edildiği görülür:

Sarunur idi siyah 'imâme

San şeyh idi zâkir-i hamâme

Leylâ vü Mecnûn, Fuzûlî

(Zâkir-i hamâme (zikreden güvercin) bir şeyh gibi başına siyah sarık sarınırdı.)

Başında sôfînün kara 'imâme

Benüm başumda bu sevdâ nedendür

Hayretî Divanı K 17/2

(Sûfî'nin başında siyah sarığı (var iken) benim başımda bu sevda nedendir?)

Bu durum Âşık Çelebi Tezkiresi'ndeki der-kenar örneğiyle daha belirgin bir hâl almaktadır. Burada "Abbâsî İmâme" yerine "kara imâme" tabirinin kullanılması bilinçli bir tercih olup sevgilinin saçı, sevda, anber kokulu ben ve sufinin başındaki kara imame ile renk bakımından bir bütünlük arz etmektedir:

Sûfînün kara 'imâme 'âşıkun

zülfi nigâr

Lâ-cerem her kimsenün başında

bir sevdâsı var

(Kılıç 2010: 740)

(Sûfî'nin başında kara imâmesi, âşığın ise (aklında) sevgilinin saçları var. (Öyle ki) herkesin başında bir sevdası var.)

Sarılmış ol siyah kâküllerin başında gördükde

'Aceb 'Abbâsî mi oldı didiler ol melek-rûya

Rezmî M.75

(Başında o siyah kâküllerini görünce acaba o melek yüzlü (sevgili) Abbâsî mi oldu dediler?)

Hüsn ü Dil'deki örnekte de yine ilmin ve yol göstericiliğin temsili olarak mürşid ve onun başındaki abbâsî imâme anlatılmıştır:

'Abbâsî 'imâme ile turmuş

Fikr ile başın dizine urmuş

Mürşid geçer encümende dâyim

Sinmiş oturur çemende dâyim

Hüsn ü Dil-3065-66

(Abbâsî imameyle durmuş, başını düşünceden dizine dayamış. Mecliste daima mürşit diye geçinir; (oysa) daima çimenlikte geçip oturur.)

Abbâsî Sözcüğünün "Kâ'be" ve "Hâme" Sözcükleri İle Kullanılması:

"Abbâsî İmâme" terimi anlamı incelenirken aşağıdaki örnekte yer aldığı gibi bu terimin daha çok "hâme" ve "Kâ'be" sözcükleriyle birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir:

Ka 'be-i medhün tavaf itdi yine itmek diler

Hâmeye min ba'd Abbasî 'imâme yaraşur

Şeyhülislâm Yahyâ, G. 131/4

((O ki)Senin övgünün Kâ'be'sini tavaf etmiştir; yine etmeyi arzular. Bundan sonra kaleme Abbâsî destar yakıştır.)

Bu beyitte görülen "*Kâ'be-hâme-tavâf itmek-Abbâsî İmâme*" sözcük ve sözcük gruplarının kullanımı bir bütünlük içerisindedir. Örneğin "*Abbâsî İmâme*"; siyah sarık anlamına gelmekte bu özelliği ile sırt kısmı sarığa benzeyen bir kamışı yani hâmeyi andırmaktadır. Sarık ise başın etrafına sarılarak yani başın etrafında döndürülerek takılan bir kıyafettir. "*Tavaf etmek*" de bu yönüyle sarığa benzemektedir. Çünkü bu eylem, Kâ'be'nin etrafında dönülerek yapılmaktadır. Ayrıca "*Kâ'be*" ve "*Abbâsî İmâme*" sözcüklerinin bir arada kullanımı Hz. Muhammed'in Ka'be'nin fethi sırasında sarındığı siyah sarığı hatırlatmaktadır. Zira bundan önce Hz. Peygamber'in, çoğunlukla beyaz renkte sarık sarındığı bilinmektedir. Bunun yanı sıra Kâ'be siyah örtüsü ve Abbâsî İmâme'nin rengi de uyum içerisindedir. Bu arada Kâ'be örtüsünün Halife Nasır zamanında yeşil örtüyle örtülüyken yine onun zamanında siyah örtü ile örtülmeye başlandığını hatırlatmak gerekir. (Ünal 2001: 18). Zira bu dönemden sonra Ka'be hep siyah örtü ile örtülmeye devam etmiştir.

Abbâsilerde siyah renk genellikle aristokrasinin ve ilmiyenin temsili olduğu için bu sözcüğün "*hâme*" ile kullanımı oldukça yerindedir:

"...Midâd ki âb-rûy-ı sahâ'if-i esâtîr-i evvelîn ve tarâvet-bahş-i safâ'ih-i desâtîr-i âhirîndür, hâmesinün ayagina su dökmege degmez ve hâme-i kasabî-câme vü 'abbâsî-'imâme ki hâtib-i minber-i ser-i pâye-i enâmîl-i feyz-şâmildür, bunun ser-i kalem-i nüvişt-i engüştime baş indirüp gayrıya baş egmez ...." (Kılıç 2010: 1180)

"... Bütûn-ı kûmûn-ı musennefât-ı i'câz-ı âyâtında mektûb u muharrer olan letâ'if-i ma'ârif-i İlâhiyyeden lutf-ı 'işve-i ilhâma karin ü hüsn-i kerişme-i feyz-i mahza rehîn olanları hâme-i 'abbâsî 'imâme ile tahrîr ü tastîr eyledikten gayrı 'âlem-i 'ibârât ile ta'bîr olunmaduk aklâm-ı müşğîn-arkâm ve arkâm-ı i'câz-ı peygâm ile tahrîr olunmaduk ya'nî kendinün ve ben-i nev'-i insânun hâtırına hutûr eylemedük mülhemât-ı gaybiye-i lâ-reybiyeyi dahı ol kitâbda derc eyledi" (Kartal 2000: 609).

Kamışın kalem olma aşamasına bakıldığında bu süreci gözlemek daha kolaydır. Zira kamış kalem aşamasına gelinceye dek pek çok süreçlerden geçer. Öncelikle gübre içerisinde –at gübresi en makbul sayılanıdır- ve güneşte yaklaşık bir, bir buçuk yıl kamışlar bekletilir.⁴ Bu işlemden sonra kamışın kalem olmak için uygun koşullara ulaştığı gözlemlenir. Böylece artık onlar; kuru, noktasız ve yere atıldığında sesi tiz çıkan bir hâle döner.

Kamışın yaklaşık bir karış mesafede bir var olan boğumları genellikle kalemin sırt kısmına denk gelir ve kamışın renk olarak en koyu kısmı buradadır. Bu hafif boğumlu ve siyaha yakın kahverengi olan kısım da şekil ve renk olarak Abbâsî imâmeyi anımsatır ve başına siyah sarık sarınan ulemadan bir kimsenin düşünülmesine olanak sağlar:

SONUÇ

Abbâsî sözcüğü yalnız başına düşünüldüğünde "Emevilerden sonra Müslümanların yönetimini üstlenen Müslüman Arap hanedanlığı" anlamına gelmektedir. İmâme ise "savaşta başa takılan bir tür başlık, tespihin iki ucunu bir araya getiren boncuk veya sarık" anlamlarına gelir. Her iki sözcük bir araya geldiğinde yani "Abbâsî imâme" olarak kullanıldığında "siyah sarık" anlamındadır. Burada "Abbâsî" sözcüğünün bir medeniyetten çok

⁴ Eskiden kamış kalemler, daha iyi sertleşsin diye gübreye yatırılmış. Bu durumda bir süre sonra asıl rengi sarı olan kalem, yanarak kahverengiyeye çalan tatlı bir siyahlık kazanır. Sancak ve alemlerin gönderleri de kamıştan yapıldığından bu renk ve yapı benzerliği sebebiyle bazı şairler ucundaki siyah mürekkep lekesiyle birlikte kalemi Abbâsî aleme benzettirler. Kâmi "Temiz alnında kabiliyet parıltısı dalgalanıyor, gönlü cevherler denizi, kalemi ise Abbâsî alem" derken böyle bir görünümü ima etmektedir: *Cebhe-i pâkinde nûr-i kâbiliyyet mevc-hîz/Sadrı 'ummânü 'l-cevâhir kilki 'Abbasî 'alem* KDAY, mus.3-V/5., (Şentürk 2015: 41-42)

“siyah” anlamına gelmesinde pek çok etken sayılabilir. Mesela Abbâsiler, siyaha oldukça önem vermiş ve onu giyim kuşamları da dâhil pek çok alanda kullanmışlardır. Elbette bunda siyah rengin örten, diğer renkleri kapsayan ve tekâmülü simgeleyen yönüyle birlikte sahip olduğu başka anlamları da vardır. Özellikle Abbâsiler; bu rengin aristokrasinin temsili olarak kabul edilmesi ve saygın bulunmasından dolayı ona ayrı bir değer vermişlerdir. Ayrıca onların Emevilerle olan çatışmalarında dahi bu rengi bir üstünlük göstergesi olarak algıladıkları dikkati çekmektedir. Hz. Peygamber’in Kâ’be’nin fethi sırasında bu renkte sarık sarınması, onların bu rengi benimsemeleri ve renge atfettikleri değer açısından önemlidir. Belki de sırf bunun sonucu olarak bu inançla Halife Nasır’ın yeşil olarak kullanılan Mekke’nin örtüsünü siyah olarak değiştirildiği söylenebilir.

Bu açıklamalardan Kâ’be ve Abbasî imâme ibaresinin birlikte kullanılmasını sağlayan anlam ilişkisinin siyah renge ve rengin değerine bağlı olduğu ifade edilebilir.

Bunun yanında Abbasî imamenin hâme sözcüğü ile birlikte kullanılmasının yine bu rengin ilmiyenin temsili bir anlam taşımasından ve hâmenin yani kamyş kalemin şekil ve renk benzerliğinden kaynaklandığı gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak sözcüklere anlam verilirken onların bağlam içerisinde sahip oldukları anlam katmanlarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Nitekim bu anlam katmanları hem sözcüklerin bilinmeyen ya da az bilinen anlamlarını ortaya çıkarmakta hem de sözcüklere kullanım miktarı kadar anlam kazandırabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Atilla Şentürk (2015). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, 1. Cilt, OSEDAM, İstanbul, s.41-42.
- Bozkurt, Nebi (2005). “*Kıyafet*” Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) 25.Cilt, s. 509, İstanbul.
- Bozkurt, Nebi(2009). “*Sarı*” Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) 36.Cilt, s. 153, İstanbul.
- Çavuşoğlu, Mehmet- Tanyeri, M. Ali (1981). *Hayretî Dîvan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Doğan, Muhammed Nur (2008). *Leylâ vü Mecnûn*, Yelkenli Kitabevi, İstanbul.
- Erol, Erdoğan (1994). *Sükkerî (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- F. Steingass (2005). *Persian-English Dictionary*, İstanbul.
- Gürbüz, Mehmet (2012). *Safiyesultanzade Mehmed Rezmi Divan*, Grafiker Yayınları, Ankara, s.353.
- Hüseyin Remzi (1305). *Lûgat-i Remzi*, İstanbul.
- Kartal, Ahmet (2000). *Şeyh Baba Yûsuf Sivrihisârî, Mevhûb-ı Mahbûb (İnceleme-Metin-Sözlük-İndeks)*. Eskişehir: Yunus Emre Kültür, Sanat ve Turizm Vakfı Yay.
- Kavruk, Hasan (2001). *Şeyhülislâm Yahyâ Divanı*, MEB, Ankara.
- Kılıç, Filiz (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şuârâ*, II. Cilt, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul. s.740.

- Kılıç, Filiz (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şuârâ*, III. Cilt, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul. s.1180.
- Köksal, M. Fatih (2003). *Yenipazarlı Vâlî Hüsn ü Dil (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Kumbaracılar, İzzet (tarih yok). *Serpuşlar*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul.
- Özaydın, Abdülkerim, "Nizâmiye Medresesi" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (2007).33.Cilt, s. 189, İstanbul.
- Sarıcık, Murat (2003). *Osmanlı İmparatorluğunda Nâkibü'l-Eşrâflık Müessesesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ünal, Saadettin (2001). "Kâbe" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 24 .Cilt, s.18, İstanbul.
- Yekbaş, Hakan (2010). *Sehî Bey Divânı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Metin (2008). *Emevî ve Abbasî Dönemi Resmi Kıyafetleri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, s.237-250.
- Zülfe, Ömer (2011). *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde (Osmanlı Şiirinde, Kelimeler, Kavramlar, Deyimler)*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.

